

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Woonbeleidsplan Vlaanderen (uitvoering van artikel 4bis van het decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode)

1. INHOUDELIJK

1.1 Situering

Artikel 4bis van de Vlaamse Wooncode stelt dat de Vlaamse Regering in 2017 een Woonbeleidsplan Vlaanderen vaststelt. Het plan bestaat uit een informatief gedeelte en een deel met de langetermijnvisie en -doelstellingen voor het Vlaamse woonbeleid, met tijdshorizon 2050. De visie en doelstellingen worden om de 15 jaar herzien, door maatschappelijke evoluties en nieuwe inzichten uit wetenschappelijk onderzoek.

De Vlaamse Wooncode bepaalt tevens dat in het eerste jaar van iedere legislatuur een actieprogramma wordt vastgesteld dat een selectie van initiatieven bevat die op korte termijn kunnen worden opgestart of voortgezet. Deze initiatieven dragen bij aan de realisatie van de langetermijndoelstellingen. Tegelijkertijd wordt het informatieve gedeelte geactualiseerd. Het eerste actieprogramma wordt dus opgemaakt in 2019.

Link met transitieprioriteit Slim Wonen en Leven (Visie 2050)

In 2016 keurde de Vlaamse Regering Visie 2050 goed. Als een van de transitieprioriteiten werd Slim Wonen en Leven gekozen, onder trekkerschap van de minister-president en de minister voor wonen. Slim Wonen en Leven heeft er in de startnota voor gekozen om de opmaak van het Woonbeleidsplan in te bedden in een transitie-aanpak. Dit schept ruimte voor nieuwe inzichten, die bottom-up kunnen ontstaan, en in co-creatie met de maatschappelijke vijfhoek kunnen getest en opgeschaald worden. De startnota Slim Wonen en Leven, goedgekeurd door de Vlaamse Regering in het voorjaar van 2017, bevat de visie en het plan van aanpak van de transitieprioriteit.

De langetermijnvisie van het Woonbeleidsplan is gemeenschappelijk aan de visie van Slim Wonen en Leven. Het centrale toekomstbeeld is 'een duurzame buurt, waar iedereen kan en wil wonen'. Deze visie bestaat uit vier pijlers:

- Een duurzame woning en woonomgeving
- Op een slimme locatie
- Een aanbod op maat van de woonbehoefte
- Duurzame woonwensen

Het Woonbeleidsplan beperkt zich ook op het strategisch niveau en in de langetermijndoelstellingen niet strikt tot de bevoegdheden van het beleidsveld wonen zelf. Er zijn tal van raakvlakken met andere beleidsvelden en die maken vanzelfsprekend deel uit van de langetermijnvisie. De actieprogramma's van het Woonbeleidsplan en de initiatieven van het woonbeleid zelf zullen zich richten op de bevoegdheden van wonen. Voor de aspecten uit het woonbeleidsplan die daarbuiten

vallen en waar samenwerking en afstemming tussen het woonbeleid en andere beleidsvelden noodzakelijk is, zal Slim Wonen en Leven specifiek een rol spelen. Slim Wonen en Leven heeft zich immers tot doel gesteld complementair te werken met andere beleidsvelden en een structuur aan te bieden waarin alle relevante beleidsdomeinen en stakeholders samen nadenken over transversale inhoudelijke onderwerpen met betrekking tot wonen en leven. Slim Wonen en Leven wil verbindend zijn tussen beleidsplannen en initiatieven, initiërend voor lacunes en ondersteunend voor andere beleidsvelden.

Tegenover het Woonbeleidsplan zal Slim Wonen en Leven eenzelfde verbindende en initiërende rol aannemen als tegenover bijvoorbeeld het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Doordat de timing van beide gelijklopende is, is de ruimte voor kruisbestuiving tussen Slim Wonen en Leven en het Woonbeleidsplan optimaal.

Nood aan een woonbeleidsplan

Het informatief gedeelte toont duidelijk aan dat een woonbeleid nodig is in Vlaanderen. De woningmarkt is immers niet perfect. Er zijn diverse onevenwichten. Het woonbeleid dient maatregelen te nemen om deze imperfecties te remediëren en ervoor te zorgen dat elkeen op een menswaardige manier kan wonen.

Vermits wonen een eerder statisch gegeven is, zijn fundamentele veranderingen, zowel kwantitatief als kwalitatief, slechts op langere termijn en geleidelijk aan mogelijk. Enerzijds is het plannen, ontwerpen en bouwen van woningen een langdurig proces waar verschillende jaren over heen gaan, anderzijds kennen woningen over het algemeen een lange levensduur, in de zin dat zij verschillende decennia in gebruik blijven en de meeste mensen lange tijd in dezelfde woning wonen. De huidige individuele en maatschappelijke keuzes met betrekking tot wonen hebben dan ook grote gevolgen voor verschillende toekomstige generaties. Een doelmatig en duurzaam beleid tracht zoveel mogelijk rekening te houden met de impact en consequenties van deze keuzes voor alle betrokkenen. Net daarom is het van belang een visie op de langere termijn te ontwikkelen en te hanteren als kader voor het toekomstige beleid. Het Woonbeleidsplan geeft invulling aan die langetermijnvisie.

Daarnaast bouwen de strategische doelstellingen van het woonbeleidsplan voort op de aspecten van menswaardig wonen zoals omschreven in artikel 3 van de Vlaamse Wooncode: "Iedereen heeft recht op menswaardig wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd". Dit artikel is een doorvertaling van artikel 23 van de Belgische Grondwet dat bepaalt dat iedereen het recht heeft een menswaardig leven te leiden en het recht op behoorlijke huisvesting uitdrukkelijk vermeldt als een van de voorwaarden daartoe.

Het traject naar de realisatie van grondrechten dient te worden ondersteund door een strategie. Sterke nadruk wordt gelegd (ondermeer in het kader van het Herzien Europees Sociaal Handvest) op het belang van tussendoelen die gemonitord kunnen worden. Tussendoelen en regular checks maken de vooruitgang meetbaar en dus controleerbaar. Om de vooruitgang in de realisatie van de strategische doelstellingen op te volgen, omvat het Woonbeleidsplan duidelijke doelen en tussendoelen die gemonitord zullen worden.

Langetermijndoelstellingen

De langetermijndoelstellingen vormen een concretisering van de langetermijnvisie van Slim Wonen en Leven, specifiek vanuit de invalshoek van het woonbeleid. Ze stellen zeer duidelijke ambities voor de lange termijn.

De doelstellingen worden op strategisch niveau geformuleerd en kunnen blijven gelden onder wijzigende maatschappelijke omstandigheden. Ze geven aan waar we op lange termijn (2050) willen staan met het wonen in Vlaanderen. Het is een totaalpakket van doelstellingen, die onderling samenhangen en als geheel het toekomstbeeld beschrijven. Hoe we dit willen bereiken, komt aan bod in de volgende fase met de actieplannen.

De doelstellingen van het woonbeleid zijn in de eerste plaats generiek. Ze maken geen onderscheid naar deelmarkt, woningtype, doelgroep, regio, etc. Het Woonbeleidsplan formuleert bijvoorbeeld nog geen visie en doet geen uitspraken over de rol en de toekomst van het sociaal wonen.

Het Woonbeleidsplan schept een kader dat zich richt op iedereen, alle bewoners en woningen in Vlaanderen. Het moet zoveel mogelijk gezinnen toelaten het menswaardig wonen zelf, op eigen kracht, te realiseren. Dit sluit niet uit dat het woonbeleid, en meer bepaald de ingrepen ervan, tegelijkertijd specifiek moeten zijn. Waar nodig zorgt het beleid voor de nodige en gerichte ondersteuning of sturing. Dit komt aan bod in de actieprogramma's.

Het formuleren van de doelstellingen gebeurde na consultatie van de Vlaamse Woonraad en in samenspraak met de thematische experts van Wonen-Vlaanderen en de strategische denkgroep van Slim Wonen en Leven.

Monitoring

Het is van groot belang om de strategische doelstellingen te kunnen opvolgen. Zo kan geëvalueerd worden of het beleid daadwerkelijk toewerkt naar de realisatie ervan, en al dan niet gewijzigd of bijgestuurd dient te worden.

Het Woonbeleidsplan bevat daarom ook een luik over monitoring, met per strategische doelstelling een aantal indicatoren. Het is een selectie uit een omvangrijke set van indicatoren¹, opgemaakt door het Steunpunt Wonen in functie van de opvolging van het volledige woonbeleid. Het bijhorende onderzoeksrapport is opgenomen als bijlage bij het Woonbeleidsplan. Het Steunpunt werkt het rapport jaarlijks bij en bijgevolg dient steeds de meest recente versie als bijlage te worden beschouwd.

De selectie richt zich specifiek op de monitoring van de doelstellingen van het Woonbeleidsplan, maar kadert dus binnen het ruimere geheel van indicatoren voor het woonbeleid.

Telkens zijn te bereiken doelen voor 2050 geformuleerd, en vertrekkend vanuit de huidige situatie, een traject tot 2050 uitgetekend, met tussendoelen voor 2020, 2030 en 2040.

Samen met de actualisering van het informatief gedeelte, zal aan het begin van iedere regeerperiode ook gerapporteerd worden over de monitoring. Dit laat toe in de actieprogramma's, die op hetzelfde moment worden opgemaakt, gericht acties te ontwikkelen in functie van het bereiken van de tussendoelen.

De doelen en tussendoelen zijn geformuleerd voor de gehele woningmarkt. Om ze te bereiken, zal vanzelfsprekend een gediversifieerd beleid nodig zijn, met verschillende prioriteiten en maatregelen afhankelijk van deelmarkt, doelgroep, regio, ...

Actieprogramma

Het eerste actieprogramma wordt opgemaakt aan het begin van de legislatuur 2019-2024. Het zal een reeks acties voorstellen die op korte termijn worden opgestart en uitvoering geven aan het Woonbeleidsplan Vlaanderen. Op basis van een toetsing van de doelstellingen aan de huidige situatie worden prioriteiten gesteld. Het is immers duidelijk dat het beleid zal moeten differentiëren, zowel wat betreft urgentie als naar instrumenten, naargelang deelmarkt (eigendom, private en sociale huur), type woningen, regio, doelgroepen etc.

Het Woonbeleidsplan Vlaanderen is opgenomen als bijlage.

1.2. Strategische adviesraad

Voorafgaand aan de opmaak van de strategische doelstellingen, werd ervoor geopteerd de Vlaamse Woonraad te consulteren. Op die manier was het mogelijk de aandachtspunten en bekommernissen van de leden van de Woonraad maximaal mee te nemen in de strategische doelstellingen.

¹ Winters S. e.a. (2018), Voorstel tot indicatoren voor het Vlaamse woonbeleid, Versie 2018, Steunpunt Wonen, Leuven

De centrale vraagstelling van de consultatie was 'waar willen we staan op het vlak van wonen in 2050?'. Deze vraagstelling werd beantwoord door in te gaan op verschillende dimensies, namelijk die van het individu, de markten en op het vlak van omkadering.

De consultatie had tot doel een ruime en open denkoefening te voeren die er moest toe leiden elementen aan te reiken die van belang zijn in het formuleren van de strategische doelstellingen voor 2050. Daarnaast werd waar mogelijk een aanzet gegeven om de strategische doelen te bepalen.

De consultatienota van de Vlaamse Woonraad is opgenomen als bijlage.

2. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE BEGROTING VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Het Woonbeleidsplan heeft op zich geen budgettaire impact, aangezien het nog geen enkele uitspraak doet over in te zetten instrumenten. Dit plan biedt het strategisch kader voor de actieprogramma's, die een vertaling zullen voorzien in concrete beleidsinitiatieven en die zullen moeten passen binnen de budgetten van het woonbeleid.

Het advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 13/12/2017.

Repliek op de opmerkingen van de Inspectie van Financiën

De Inspectie van Financiën zou een ruimer informatief gedeelte verwachten, alsook bijkomende doelstellingen en indicatoren.

Tijdens de consultatie met de Vlaamse Woonraad werd duidelijk gesteld dat de doelstellingen zoals nu opgenomen in de Vlaamse Wooncode ook de basis dienden te vormen van het Woonbeleidsplan. Naast deze doelstellingen (kwaliteit, betaalbaarheid, woonzekerheid) werd gevraagd meer nadruk te leggen op de afstemming tussen vraag en aanbod en de gelijke toegang tot de woningmarkt. De keuze voor deze vijf strategische doelstellingen komt dus voort uit de consultatie van de Vlaamse Woonraad.

De indicatoren voor de monitoring werden geselecteerd uit de indicatorenreeks voor het woonbeleid, opgemaakt door het Steunpunt Wonen, en moeten dus ook binnen dit geheel bekeken worden. De selectie gebeurde louter in functie van de monitoring van de strategische doelstellingen. De volledige indicatorenreeks van het Steunpunt laat toe het volledige woonbeleid op te volgen. Het onderzoeksrapport van het Steunpunt Wonen werd toegevoegd als bijlage bij het Woonbeleidsplan.

De verhouding tussen het Woonbeleidsplan Vlaanderen en Slim Wonen en Leven werd in de nota aan de Vlaamse Regering uitgebreider toegelicht. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de opmerking van de Inspectie van Financiën dat de draagwijdte van de woonproblematiek ruimer is dan uit de doelstellingen en indicatoren blijkt. De zaken die de bevoegdheid van het beleidsveld wonen overschrijden, zullen worden opgenomen binnen Slim Wonen en Leven.

De Inspectie van Financiën merkt op dat de doelstellingen en indicatoren niet differentiëren volgens regio, woningtypes, deelmarkt, ... De doelstellingen op strategisch niveau zijn inderdaad geformuleerd voor de gehele Vlaamse woningmarkt. Het is in de operationalisering (de actieprogramma's) dat gedifferentieerd zal worden. Ook dit is verduidelijkt in de nota aan de Vlaamse Regering en in het Woonbeleidsplan.

Een gunstig begrotingsakkoord werd gegeven op 6 maart 2018. Het woonbeleidsplan houdt geen financieel of budgettair engagement in vanwege het Vlaams Gewest.

3. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE LOKALE BESTUREN

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op de lokale besturen.

4. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP HET PERSONEELSBESTAND EN DE PERSONEELSBUDGETTEN

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op het vlak van het personeelsbestand.

5. KWALITEIT VAN DE REGELGEVING

Het voorstel van beslissing betreft geen regelgeving en vereist dan ook geen wetgevingstechnisch en taalkundig advies of reguleringsimpact-analyse.

6. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1. haar goedkeuring te hechten aan het Woonbeleidsplan Vlaanderen
2. de Vlaamse minister, bevoegd voor de Huisvesting, te gelasten met:
 - 2.1. de actualisering van het informatief gedeelte, inclusief de rapportering over de monitoring van het Woonbeleidsplan Vlaanderen bij het begin van iedere regeerperiode;
 - 2.2. de opmaak van een actieplan ter uitvoering van het Woonbeleidsplan Vlaanderen bij het begin van iedere regeerperiode;
 - 2.3. de 15-jaarlijkse herziening van het Woonbeleidsplan Vlaanderen.

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding,

Liesbeth HOMANS

Bijlagen:

- het Woonbeleidsplan Vlaanderen;
- het advies van de Inspectie van Financiën van 13 december 2017;
- de consultatienota van de Vlaamse Woonraad;
- onderzoeksrapport: Voorstel tot indicatoren van het Vlaams Woonbeleid
- akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, van 6 maart 2018.